

Tilburg University

Reis naar de Noordpool

van Damme, E.E.C.

Published in:
Algemeen Dagblad

Publication date:
1999

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Damme, E. E. C. (1999). Reis naar de Noordpool. *Algemeen Dagblad*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

REIS NAAR DE NOORDPOOL

Het kabinet moet belangrijke beslissingen nemen over wat aan de markt kan worden overgelaten en wat de overheid moet blijven doen. Kan Schiphol geprivatiseerd worden? Mag de NS naar de beurs gebracht worden? Kunnen stroomproducten aan Amerikanen en Duitsers verkocht worden? Moet de drinkwatervoorziening in handen van de overheid blijven?

De meningen zijn verdeeld, waarbij Pronk en Jorritsma extreme posities innemen. De laatste is voorstander van een minimale overheid en vindt dat zoveel als mogelijk aan de markt moet worden overgelaten. De eerste heeft minder vertrouwen in de markt en heeft recent de privatisering van de waterbedrijven geblokkeerd. Kan de ministerraad het hoofd koel houden en de juiste beslissing nemen? Ter inspiratie een verfrissend verhaal.

Wat in onze tijd de ruimtereizen zijn, waren in de vorige eeuw de reizen naar de Noord- en Zuidpool. Er is echter één verschil: de ruimtereizen zijn prestige-objecten die uitsluitend met overheidsgelden gefinancierd worden; bij de poolreizen was er concurrentie tussen publieke en private ondernemingen, tussen overheden en bedrijven dus. De les die te leren valt is eenvoudig: de overheden waren verantwoordelijk voor de meeste fiasco's, de privaat gefinancierde ondernemingen zorgden voor de meeste successen.

Voor de noordelijke poolreizen waren twee belangrijke doelen gesteld: het vinden van een noordwestelijke doorgang en het bereiken van de pool. Beide doelen werden eerst door Amundsen rond 1905, de tweede door Peary in 1909. Opmerkelijk is dat Amundsen halsoverkop uit de haven moest vertrekken omdat anders zijn schip door de schuldeisers geconfisqueerd zou worden.

Hoewel de concurrerende staatsondernemingen groter waren en beter gefinancierd, en het in principe dus beter hadden moeten doen, leverden zij geen vergelijkbare successen op. Integendeel, ze waren verantwoordelijk voor de meeste fiasco's.

Een paar cijfers. Bij zoektochten gefinancierd door de staat ging 2/3 van de schepen verloren, bij private ondernemingen slechts 1/4. Op publiek gefinancierde reizen stierven gemiddeld 6

bemanningsleden, terwijl bij een privaat gefinancierde onderneming gemiddeld slechts 1 dode viel. Scheurbuik trad op bij ongeveer de helft van de publiek gefinancierde langere reizen, terwijl dit bij de private ondernemingen beperkt bleef tot 1 op 8. Publieke ondernemingen waren duurder van private, ze leverden minder successen op, maar meer menselijk leed.

Een les voor Pronk en kabinet?

De econoom Jonathan Karpoff van de universiteit van Seattle, die bovenstaande cijfers recent presenteerde, gaat ook in op de oorzaken waarom privaat gefinancierde poolondernemingen succesvoller waren. Hij identificeert een drietal.

Ten eerste hadden publieke ondernemingen slechter gekwalificeerde en minder gemotiveerde leiders, zij hadden minder de "drive" om de onderneming ook echt tot een succes te maken. Ten tweede was er bij publieke ondernemingen een sterkere scheiding tussen voorbereiding en uitvoering van de tocht: de politiek besliste, een ambtenaar voerde uit. Ten derde maakten publieke ondernemingen minder snel gebruik van voortschrijdend wetenschappelijk inzicht, zo ging men vaak met het verkeerde voedsel en de verkeerde kleding op stap.

Een zeeman die in de vorige eeuw een poolreis wilde maken, deed er verstandig aan op een privaat gefinancierd schip aan te monstern. Kapitein Kok van ons schip van Staat heeft stuurlui ter linker- en rechterzijde. De bovenstaande drie fundamentele verschillen tussen publiek en privaat zijn ook nu nog relevant. De geschiedenis leert dat kapitein Kok er goed aan doet vooral de stuurvrouw de koers te laten bepalen.